

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з теми: **ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
САМОСТІЙНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДИТЯЧОЮ КНИЖКОЮ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури,
PO1-M18z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Паращук Таїсія Аркадіївна
Керівник: Олинець Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії
та методик початкової освіти

Рецензент: Федорчук В. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ	8
1.1. Стан теорії питання самостійної роботи учнів у психолого-педагогічній літературі	8
1.2. Формування у молодших школярів самостійності як риси особистості під час позакласного читання	23
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК НЕОБХІДНОГО ЕЛЕМЕНТУ ОСВІТИ	38
2.1. Організація і зміст експериментального дослідження	38
2.2. Перевірка ефективності формування самостійності молодших школярів як необхідного елемента самоосвіти в експериментальному дослідженні	64
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Книга – „володар дум”, яка сприяє формуванню ціннісного ставлення особистості до себе, до сім’ї, родини, людей, до суспільства і держави, до природи, до праці, до культури і мистецтва. Завдання сучасної книги досить складне: не просто дати людині певну суму знань, а навчити її здобувати ці знання, вміти застосовувати їх, ставитися творчо до навчання.

На жаль, останнім часом книгу дітям заміняють телебачення, комп’ютерні ігри, Інтернет.

Але незважаючи на ці обставини, книга залишається складовою частиною, головним носієм загальної культури. На думку багатьох педагогів, психологів, філософів, книга є засобом збереження інформації для наступних поколінь, засобом комунікації у вигляді твору. Щоб цей засіб був дієвим, читання має стати неодмінною потребою кожного молодшого школяра. Бо саме читання є основною формою засвоєння нагромаджених людством знань, набуття найрізноманітнішої змістової та емоційної інформації. Але читання стане щоденною потребою лише тоді, коли буде вихована любов до нього. Шкільна педагогіка розглядає виховання у дітей любові до книги, до читання як одну з найважливіших умов духовного й естетичного розвитку людини, розширення її знань.

Потрібно докласти значних зусиль, щоб читання стало потребою для дитини, як і цікава гра. Важливо зацікавити дітей книгою, ознайомити їх із колом доступного читання, привчати звертатись до книг, не чекаючи спонукання, а також формувати інтерес до них і позитивне ставлення до самостійного читання.

Самий же шлях пізнання художньої літератури через самостійну роботу має важливе значення для розвитку творчих задатків людини. Вміння самостійно організувати свою роботу – на різних етапах уроку – це важливий і складний процес.

Самостійна робота є невід'ємним елементом процесу навчання. Вона може, повинна і буде провідним засобом на уроках позакласного читання. Адже сучасний урок вимагає від вчителя високої педагогічної майстерності, теоретичної підготовленості, наснаги, щедрості душі і серця. Щоб досягнути найвищих результатів при найменшій затраті часу, щоб розвивати і формувати на уроці вміння і навички самостійності, збудити бажання займатися самоосвітою і самовихованням, вчитель повинен чітко визначити і знайти найбільш раціональне місце в навчально-виховному процесі самостійній роботі, як домінуючому засобу ефективності розвитку розумової діяльності учнів. Гармонійно вливаючись в загальний навчальний і виховний процес самостійна робота займає певну сходинку в всебічному розвитку дитини, де в піраміді становлення особистості від посереднього, споглядаючого читача і до сформованості його як свідомого читача, зміст і методи знаходяться в неподільній єдності. Необхідно, щоб самостійне читання художньої літератури забезпечило учням широкі можливості для розвитку активності в навчальній роботі.

Прагнучи оволодіти вмінням самостійно працювати з різноманітними літературними творами, необхідно забезпечити молодшому школяреві засоби усвідомлення своїх індивідуальних уподобань у читанні; закріплювати звички систематично і цілеспрямовано читати книжки, коли виникає бажання про щось довідатись; забезпечувати спілкування учнів з книжкою: читати, проникаючи у зміст кожного речення, привчати вести діалог з автором, осмислювати інформацію закладену в тексті, вміти роздумувати над прочитаним твором до уроку позакласного читання, висловлювати власне ставлення до оцінних суджень, повинно стати пріоритетним у визначенні видів роботи з книжкою серед книжок.

Значний внесок у теоретичний та практичний розвиток проблеми взаємозв'язку художніх творів із розвитком особистості зробили у своїх працях такі науковці, як В. Г. Белінський, О. В. Джежелей, А. Н. Леонт'єв, Б. С. Мейлах, Л. С. Рубінштейн, К. Д. Ушинський, П. Якобс та ін.

Актуальність питання зумовила вибір теми дипломної роботи: **„Формування у молодших школярів самостійності в процесі роботи з дитячою книжкою”**.

Об’єктом дослідження є процес формування самостійності у молодших школярів під час роботи з художньою дитячою книжкою, а **предметом дослідження** є методичне забезпечення цього засобами позакласного читання.

Метою дослідження є з’ясувати шляхи оволодіння учнями навичками самостійної роботи у процесі позакласного читання, дослідити достатній рівень начитаності, належну обізнаність у доступному колі читання і вміння швидко у ньому орієнтуватися.

Гіпотеза дослідження: якщо самостійна робота з художньою книжкою на уроках позакласного читання стане органічною частиною природної діяльності молодших школярів (мотив, потреба, зацікавленість, реалізація запитань, пошук відповідей, бажання не зупинятись на досягнутому, не обмежуватись шкільною програмою, поєднувати власні знання з бесідами вчителя, відтворювати прочитані твори у процесі самостійної роботи так, щоб у пам’яті залишились певні факти і події), то формування самостійності як риси особистості буде ефективною.

Мета й гіпотеза потребували розв’язання таких **завдань дослідження:**

1. вивчити історію питання і уточнити методичне поняття „самостійна робота школярів у процесі позакласного читання”;
2. проаналізувати сучасний навчальний процес позакласного читання, з одного боку під керівництвом вчителя, тобто традиційно, а з іншого – за закономірностями процесу формування самостійності школярів без – стороннього впливу і з’ясувати всі можливості, що допоможуть молодшим школярам сформувати цю самостійність;
3. перевірити ефективність висунутого припущення за доцільністю систематичного застосування самостійної роботи у процесі позакласного читання.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Михайлівського навчально-виховного комплексу Кельменецького району Чернівецької області. У ньому брали участь учні 4-х (30 учнів, основна група) та 4-х (29 учнів, контрольна група) класів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: теоретичні (аналіз та узагальнення літературних джерел та вивчення спеціальної літератури); емпіричні (спостереження за навчально-виховним процесом, бесіди з учителями й учнями, анкетування учнів, вивчення результатів рівня сформованості самостійності молодших школярів у процесі позакласного читання, педагогічний експеримент); статистичні (метод математичної статистики).

Наукова новизна полягає:

1. в уточненні методичного поняття „самостійна робота молодших школярів у процесі позакласного читання”;
2. у доборі ефективних видів роботи для навчання молодших школярів з художніми книжками;
3. у підтвердженні головної методичної основи успішного застосування самостійної роботи молодших школярів для покращення усвідомлення нових форм самостійності.

Практичне значення обумовлюється актуальними завданнями удосконалення навчально-виховного процесу учнів початкової школи. При цьому з'ясовується єдність закономірностей роботи з художньою книжкою на уроках класного і позакласного читання, що дозволяє формувати правильну читацьку самостійність під час роботи з літературними творами. Дані дослідження можуть бути використані на лекційно-практичних заняттях у закладах вищої освіти, у практичній діяльності вчителів початкових класів у процесі проведення уроків позакласного читання, а також на курсах підвищення кваліфікації вчителів при закладах післядипломної освіти.

Апробація роботи. Основні положення і результати представлено на: науковій конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 2019) із доповіддю „Формування самостійності молодших школярів у процесі позакласного читання”; III Всеукраїнській науково-практичній конференції „Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії” (Кам'янець-Подільський, 23-24 жовтня 2019 р.) із доповіддю „Самостійна робота у процесі позакласного читання як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів”; Всеукраїнській інтернет-конференції „Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи” (Кам'янець-Подільський, 24-25 жовтня 2019 р.) із доповіддю „Формування особистих якостей молодшого школяра в процесі самостійної роботи з дитячою книжкою” та обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти (2018-2019 н. р.) Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 позицій), додатків. Загальний обсяг роботи – 93 с.

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури показав, що самостійна робота учнів – це різноманітні види індивідуальної чи колективної діяльності школярів, яка здійснюється ними на класних і позакласних заняттях або вдома за завданнями, без безпосередньої участі вчителя. Виконання цих завдань вимагає від учнів активної мислительної діяльності, самостійного вирішення різних пізнавальних задач, що актуалізує формування пізнавальної самостійності школярів. На основі аналізу ряду досліджень умовно виділяють „чотири рівні самостійної продуктивної діяльності учнів, які відповідають їхнім навчальним можливостям: копіювальні дії учнів за зразком; репродуктивна діяльність з відтворенням інформації, що не виходить за межі пам'яті; репродуктивна діяльність самостійного застосування знань для розв'язання завдань, які виходять за межі відомого зразка; самостійна діяльність з перенесення знань для вирішення проблем у зовсім нових ситуаціях”. Самостійність учня є умовою успішного розвитку його особистості та лежить в основі активності в пізнавальній діяльності та інших сферах життя. Тому розвиток самостійності школярів у процесі навчання та виховання постає як одне з головних питань психолого-педагогічної науки, педагогічної практики та першочергове завдання сучасного вчителя. Досліджуючи проблеми застосування самостійної роботи на усіх етапах уроку, О. Я. Савченко визначила вимоги до неї, зокрема: 1) самостійну роботу слід застосовувати при всіх етапах навчального процесу, в тому числі і при вивченні нового матеріалу. 2) потрібно створити певні умови, за яких учні ставатимуть безпосередніми учасниками процесу пізнання; 3) з метою активізації пізнавальної діяльності школярам потрібно давати завдання, виконання яких вимагає посиленого розумового напруження. Самостійна робота тільки тоді дає значний позитивний ефект, коли враховуються рушійні сили дій і вчинків учня, одним з яких є мотив. Мотив – це внутрішній стимул, усвідомлене спонукання до певного виду дій, що породжується матеріальними та духовними потребами людей. При систематичному виконанні самостійної

роботи на певному дидактичному рівні якість і стійкість засвоєних школярами знань підвищується, розвиваються пізнавальні інтереси, розумова діяльність, формуються вміння і навички учнів. Самостійна робота учнів робить процес навчання інтенсивнішим та ефективнішим. У практичній роботі вчителі початкової школи нерідко вкладають різний зміст у поняття „самостійність”. Оперуючи цим, педагоги мають на увазі: то бажання школяра виконати завдання своїми силами, не звертаючись по допомогу, то вміння учня долати труднощі на шляху до кінцевої мети, не підміняючи її проміжною; то схильність дитини виявляти ініціативу, творчо ставитися до навколишнього; то прагнення учня діяти автономно, окремо від інших; то його здатність обстоювати особисту точку зору, давати критичну оцінку зробленому. Самостійність треба розуміти як узагальнену характеристику активності молодшого школяра, що виявляється в його незалежності (вмінні без прямого керівництва і допомоги ззовні, власними силами досягти поставленої мети), творчої ініціативі (схильності реалізувати своє починання, виявляючи винахідливість, оригінальність) і критичності (здатності аналізувати ситуацію або наслідок праці, щоб дати їм оцінку, виділити достоїнства й вади). Пропонуючи учням початкових класів види самостійних робіт, слід пам'ятати такі правила: самостійна робота повинна сприяти розвитку розумової активності учнів, щоб вона спиралася на їхні знання, вміння, навички, життєвий досвід; вона має бути посильною, різноманітною за формою та змістом; щоб робота вносила у процес елемент новизни; самостійна робота повинна заохочувати до різностороннього вивчення предметів; використовувати різні форми порівняння, аналізу, узагальнень, конструювання та переконструювання матеріалу.

Розвиток свідомого читача, який вільно орієнтується літературному світі, знаходить відповіді на поставлені перед ним запитання, стоїть на першому місці серед проблем розвитку молодшого школяра як особистості. Літературі належить особлива роль у формуванні в учнів світогляду-збагачення їх духовного світу, формування людини з міцними моральними

засадами. У читанні художніх творів самостійною роботою проявляються такі особисті якості, як цілеспрямованість розуму, волі, почуттів тощо. Самостійна робота являє собою невід'ємний елемент процесу навчання. Вона може, повинна і буде провідним засобом на уроках позакласного читання. Урок позакласного читання – назва умовна. По суті – це керівництво домашнім (не в класі) читанням учнів (на рівні 3 і 4х класів). Але це саме урок, який проводиться у відведений режимом час, до якого школяр повинен виконати певну домашню роботу. Сучасний урок позакласного читання базується з одного боку на традиційних методах навчання – поєднання ліній педагогіки і психології, а з іншого – на проблемному характері сучасного навчання. Специфіка позакласного читання полягає в тому, що учень самостійно знаходить, читає, розповідає про книгу, про те, що схвилювало найбільше. І тому важливо, щоб школярі самі правильно орієнтувалися у фактах, усвідомлювали послідовність явищ і подій, зв'язок між ними і вчинками літературних героїв. Саме для такої мети і організовується самостійна робота над усвідомленням прочитаного тексту. Теоретичний фундамент дозволив достатньо точно виділити основні, загальні для 4 класів початкової школи завдання уроків позакласного читання: виховання читацької активності – пробудити у школярів цікавість до книжки і читання, навчити всебічно сприймати прочитане, удосконалювати у них навичку критичної оцінки матеріалу, що читається. Іншими словами – це допомога школярам в оволодінні художніми і образотворчими багатствами дитячої літератури; удосконалювати навичку і культуру самостійного читання налагодити і впорядковувати самостійне, домашнє читання школярів; навчати їх робити записи і замальовки до прочитаного; вміти бачити і оцінювати роботу художника-ілюстратора; розвивати індивідуальні читацькі інтереси і схильності учнів; розширювати і поглиблювати знання учнів зі всіх предметів. Під час самостійної роботи з книгою молодший школяр у початковій школі, за час навчання, повинен навчитись застосовувати такі вміння та навички, а саме: вміння працювати з книгою; поєднувати події, явища, вчинки у логічний

зв'язок; робити нескладний аналіз прочитаного; встановлювати причиново-наслідкові зв'язки; самостійно знаходити невідомий твір; робити умовисновки за прочитаним. Мета уроків позакласного читання інша: виробляти в учнів стійку потребу самостійно і усвідомлено вибирати і систематично читати книги, застосовуючи при цьому всі знання, уміння і навички, якими діти оволоділи на уроках навчання грамоти і класного читання. Завдання для самостійної роботи повинні бути логічно пов'язані з літературним матеріалом уроку. Реалізуючи завдання уроків позакласного читання, визначених програмою для початкових класів, вчитель постає перед проблемою принципів відбору навчального матеріалу за системою, яка робить акцент на самостійній роботі учнів з художніми книжками: актуальність підбраного матеріалу; тематична спрямованість матеріалу; реалізація взаємозв'язків класного і позакласного читання; можливість планування самостійної роботи, як при роботі з художньою книжкою, так і з її текстом(ами).

Позакласне читання, де самостійна робота займає одне з провідних місць, із перших уроків допомагає школяреві знаходити відповіді на поставлені запитання, вводить його у великий світ літератури, знайомить із доступним колом дитячих книг, вчить вільно орієнтуватися у ньому і, об'єднуючи окремі сторони читацької діяльності у єдиний комплекс культури читання, формує у кожної дитини індивідуальний досвід самостійного читацького кола. Дослідження було спрямоване на перевірку широти, глибини, впорядкованості читацького кругозору дітей, на з'ясування систематичності і усвідомленості вибору книжок для читання, тобто з'ясування ставлення дітей до книжок та правильності, швидкості, здатності до переносу знань, умінь і навичок, якими учні оволоділи на попередніх уроках позакласного читання, у процесі уроків класного читання та інших уроках. На першому етапі вивчалась теоретична основа проведення запланованого дослідження в 4 класах початкової школи, опрацьовувалась навчальна, методична література; вивчався передовий досвід вчителів початкових класів; була визначена мета нашого дослідження, формулювалась проблема;

розроблялась організаційна сторона застосування молодшими школярами самостійної роботи у процесі позакласного читання, підготовлювався практичний матеріал (завдання для самостійної роботи), який включався б навчальну програму позакласного читання, визначалась база для експериментального дослідження. Впровадження результатів в практику здійснювалось у четвертих класах Михайлівського навчально-виховного комплексу Кельменецького району Чернівецької області. Поставивши перед собою проблему розглянути вміння школярів готуватися до уроків позакласного читання і працювати на них, виявляти свої здібності у доборі матеріалу, його розумінні, здатності прослідкувати логічність поданого матеріалу твору автором, передбачалось проаналізувати процес читацької самостійності у трьох аспектах, а саме: вміння школяра орієнтуватися у світі книжок; вміння працювати на уроках позакласного читання без втручання вчителя; розуміння учнем значення самостійності у його житті. Експериментальне навчання учнів за викладеними вище напрямками здійснювалось двома етапами: формувальному і контрольнотезагальнюючому. Для цього експерименту було залучено 59 учнів із двох класів. У ході теоретичного обґрунтування процесу перевірки самостійності учнів на уроках з позакласного читання виникла потреба в анкетуванні школярів даних класів. Було запропоновано види завдань, які допомогли вчителям якомога найдоцільніше організувати процес підготовки учнів до уроків позакласного читання і вміння їх працювати на самому уроці безпосередньо (завдання, призначені для самостійного знайомства з новим твором чи книгою; завдання, що вчать учнів правильно орієнтуватися у групі запропонованих книг; завдання, розраховані на виявлення якості самостійного читання твору дітьми; завдання для самостійної роботи учнів у процесі позакласного читання). Таким чином, експериментальне дослідження велось із урахуванням різноманітних напрямків, які могли повніше і глибше розкрити методи і прийоми самостійної підготовки школярів до позакласного читання. Ця робота вимагала затрати великої кількості зусиль з боку вчителя, а

особливо учнів. Шукаючи шляхи ефективнішої співпраці учня із книжкою, доводилося одну і ту ж роботу виконувати різними способами, щоб знайти той шлях, який приведе до особливо високих результатів. Робити акцент на будь-якому конкретному виді роботи чи постійно використовувати схожі наочні матеріали не варто, адже це приведе до автоматизму роботи в учнів, без власної творчої активності і самостійності. Кожен урок повинен вносити нові зміни в самостійну підготовку учнів до уроків позакласного читання, які стимулюватимуть його здібності, пам'ять, спостережливість і увагу.

Оцінюючи результати експериментального дослідження, ми намагалися з'ясувати, як змінилось ставлення школярів до уроків позакласного читання, до самостійної роботи з художніми творами на цих уроках. Ставлячи перед собою завдання дослідити рівень сформованості самостійності у школярів (анкетуванням, бесідами, спостереженнями, аналізом завдань для самостійних робіт учнів) в умовах не зовсім безпосередніх, але таких, які зможуть розслабити учня (у класі) і здійснивши кількісний та якісний аналіз отриманих знань, ми одержали результати, що підтвердили ефективність нашого дослідження. Враховуючи взаємозв'язок класного і позакласного читання на основному і заключному етапах становлення дитини-читача, знаючи теоретичні і методичні основи самостійної роботи, ми організували експериментальне навчання дітей з врахуванням пріоритету вказаної роботи. Дослідження проводилось таким чином, щоб поставити учнів у ситуацію, яка змусить їх застосовувати всі набуті читацькі вміння при виборі і читанні книг для себе, внести в цей процес певні корективи, виявити справжнє ставлення учнів до уроків позакласного читання. Характерною особливістю результатів роботи за запропонованими завданнями, стало те, що учням експериментальних класів подобаються уроки позакласного читання, вони глибше відчули переваги самостійної роботи на цих уроках. Ці школярі стали впевненіші у своєму виборі, що читати, скільки і як читати художні твори у порівнянні з учнями контрольних класів. Як бачимо, рівень зацікавленості уроками позакласного читання набагато збільшився в експериментальних

класах у порівнянні з попереднім навчальним роком і констатувальним зрізом, а в контрольних класах та ж сама кількість учнів виявила інтерес до цих уроків. Зацікавленість у нових видах роботи, самостійній підготовці до уроків, у вмінні давати точну оцінку проведеній роботі значно вища в учнів експериментальних класів. Це можна пояснити лише одним – правильно організацією, доступно систематичністю проведеної роботи в експериментальному навчанні. Фіксувалось усвідомлене вміння працювати з книжкою, розуміння причиново-наслідкових зв'язків, просторових відношень, систематизації і узагальнення, чітко розбиратись у вчинках дійових осіб і, разом з тим сформованість таких умінь, як: вміння передавати власними судженнями ставлення до даного твору; спілкування з автором через твір (погоджуватись чи ні з написаним); самостійно знаходити необхідний матеріал до теми уроку позакласного читання, де б розкривались нові сторони вивченого твору. Серед запропонованих творів для прочитання були такі: приказки, прислів'я, скоромовки, загадки, байки, легенди, казки тощо. Тому учням необхідно було самостійно зорієнтуватися у особистому виборі творів для прочитання. До цих творів на уроці були поставлені запитання. Отже, можна зробити висновок, що за допомогою запропонованої системи експериментального навчання у процесі самостійної підготовки учнів до роботи з художніми творами, вдалось сформувати навички самостійності в учнів експериментальних класів, збільшити арсенал засобів впливу на дитячу свідомість та почуття, що підвищило ефективність самого уроку позакласного читання. Таким чином, з наведених вище фактів і проведеного аналізу можна сказати, що прагнення учнів до літературно-пізнавальної діяльності помітно зросли у порівнянні з попередніми показниками. Це досягнулось не одразу: потрібно було зрозуміти зміст навчальної програми, активність при роботі з художнім матеріалом, систему подачі даного матеріалу і вивести весь процес на новий шлях, який допоможе добитися позитивних результатів у роботі учень – самостійна робота – художній твір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах // Обдарована дитина. 2010. №5. С. 8-13.
2. Базарницька І. Самостійність учнів на уроках української мови як засіб особистісного зростання // Початкова школа. 2007. №4. с. 18-22.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник. Київ : ІЗИН, 1998. С. 34.
4. Буряк В. К. Самостійна робота з книгою. Київ : „Знання”, 1990. 48 с.
5. Буряк В. К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра // Рідна школа. 2001. №9. С. 49-52.
6. Васильев В. П. Самостоятельная работа на уроках чтения в начальной школе. Тула, 1999. С. 18.
7. Вашуленко М. С. Навчання грамоти в 1 класі. Київ : Освіта, 2006. 112 с.
8. Волошина Н. І. Уроки позакласного читання у молодших класах: пос. для вчителя. К. Початкова школа, 2008. С. 17.
9. Гантя И. С. Формирование основ самообразования при обучении младших школьников чтению. Кишенев : Штиица, 2003. 160 с.
10. Гаркунова Л. И. Формирование приемов самостоятельной работы на уроках чтения // Начальная школа. – 2008. № 1. С. 33-36.
11. Глобчак В. Особистісно орієнтоване навчання і виховання молодших школярів на уроках у початковій ланці // Рідна школа, 2004. № 4. С. 19-20.
12. Глухова Г. А. Позакласна робота як засіб піднесення ефективності уроку. Київ : Початкова школа, 2008. 96 с.
13. Глущенко А. Г. Позакласна робота в початкових класах. Київ : Початкова школа, 2002. 114 с.
14. Гончаренко Н. М. Самостійна робота з підручником як метод навчання // Українська мова і література в школі. 1984. №3. С. 54-60.

15. Гончаренко Н. М. Думки В. О. Сухомлинського про самостійну роботу учнів над книжкою // Рідна школа. 2003. № 11. С. 91.
16. Гудзик І. П. Робота над змістом твору // Початкова школа. № 11. 2013. С. 23.
17. Данилюк А. Я. Виховання та соціалізації молодших школярів // Педагогіка. 2009. №5. С. 7-27.
18. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Освіта України, КНТ, 2008. 528 с.
19. Збірник художніх творів для позакласного читання 3 клас : посібник для учнів / упоряд. М. М. Наумчук, В. І. Наумчук. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 132 с.
20. Джежелей О. В., Ємець А. А. Позакласне читання. 1-4 класи : методичні поради, розробки уроків. Харків : Вид. група Основа, 2012. 176 с.
21. Джежелей О. В., Коваленко О. М., Ємець А. А. Уроки читання і види мовної діяльності // Початкова школа. 1994. № 8. С. 9-13.
22. Джежелей О. В. Формування кола читання молодших школярів // Початкова школа. 2009. №3. С. 17-18.
23. Егоров Т. Г. Психология овладения навыками чтения. – Москва : Провсещение, 2003. С. 35.
24. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках. – Москва : Учпедгиз, 2001. 112 с.
25. Зимульдінова А. С. Особливості розвитку зв'язного мовлення молодших школярів // Початкова школа. № 8. 2008. С. 25.
26. Ігнатенко Н. Особливості розуміння навчальних текстів молодшими школярами // Світло. 2002. №4. С. 40-43.
27. Карпій К. Книгосвіт учня як засіб соціалізації. Дослідницький проект (спецвипуск) // Шкільний світ. 2012. № 5. С. 22-23.
28. Кобзар Б. С. Позакласна виховна робота в школах і групах продовженого дня. Київ : Початкова школа, 2004. 132 с.

29. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржик Т. Б. Методика читання. Тернопіль : НК-Богдан, 2008. 280 с.
30. Костецький А. Пригоди славнозвісних книг. Київ : Початкова школа, 2005. 223 с.
31. Книжечка-виручалочка: Збірник художніх творів для позакласного читання 4 клас : посібник для учнів / Упорядники М. М. Наумчук, В. І. Наумчук. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 104 с.
32. Кравцова І., Шпачук Л. Методика розвитку зв'язного мовлення: словникова робота в початкових класах. Кривий Ріг : Основа, 2009. С. 28-30.
33. Кравченко Т. Особливості соціального становлення молодших школярів, підлітків, старшокласників // Класний керівник. 2012. №15-16. С. 25-34.
34. Кубасова О. В. Упражнение по ориентировке в книге // Початкова школа. 2007. №10. С. 21-23.
35. Курдюмова Т. Ф. Анализ художественных произведений в курсе литературы 4-7 классов. Минск : НИШ школ, 2007. 68 с.
36. Купріянов В. Д. Словникова робота на уроках читання // Початкова школа. 2000. №3. С. 21-26.
37. Лебідь Г. В., Хмурич Р. М. Дослідження особливостей мислення молодших школярів // Початкова школа. 2006. №4. С. 7-9.
38. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Педагогика, 2007. С. 237-238.
39. Лопушинська Н., Лопушинський І. Самостійна робота школярів на уроках рідної мови // Початкова школа. 2007. №5. С. 9-14.
40. Люблінська Г. О. Дитяча психологія. Київ : Вища школа. 2004. 354 с.
41. Мартиненко В. Робота з дитячою книжкою // Початкова школа. № 6, 2001. С. 42-43.
42. Машталер О. Художні описи та оповідання школярів // Початкова школа. 2008. № 4. С. 7.

43. Мельник Ю. Самостійна робота у системі індивідуального навчання учнів сільських шкіл // Рідна школа. 2002. №6. С. 51-52.
44. Молдавська Н. Д. Самостійна робота учнів над мовою художнього твору. Київ : Освіта, 2004. 96 с.
45. Момот Л. Л. Проблемно-пошукові методи навчання в школі. – Київ : Початкова школа, 2004. 84 с.
46. Науменко В. О. Формування навичок читання // Початкова школа. 2001. №4. С. 13-15.
47. Наумчук М. М. Позакласне читання 1 клас. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 64 с.
48. Наумчук М. М. Позакласне читання 2 клас. Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. 96 с.
49. Наумчук М. М. Позакласне читання 3 клас. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 96 с.
50. Омельченко С. Розвиток мислення та фантазії на уроках читання // Початкова освіта. 2005. №41. С. 5-9.
51. Панфилова Г. С. Воспитание самостоятельности школьников в учебной работе. Минск : Учпедгиз, 2011. 112 с.
52. Папуча М. В. Особистість : розвиток, соціалізація, виховання / М. В. Папуча, Т. Д. Кричковська. – Ніжин: Ред. Видав. Відділ НДПУ ім. М. Гоголя. 2001. 148 с.
53. Пасічник Є. Українська література в школі. Київ : Основа, 2003, с. 97-100.
54. Первова Г. М. Розвиток теорії читацької самостійності // Початкова школа. 2006. №5. С. 4-9.
55. Підкатиший П. І. Самостійна діяльність учнів: дидактичний аналіз процесу та структури відтворення і творчості. Київ : Освіта, 2010. 384 с.
56. Підлужна Г. В. Позакласне читання молодших школярів як педагогічна проблема // Початкова школа. № 7.1998. С. 18-22.

57. Пічеол Т. С. Можливі шляхи вирішення проблеми самостійної роботи молодших школярів з текстом // Початкова школа. 2006. №9. С. 31-39.
58. Пічеол Т. С. Самостійне читання молодших школярів. Київ : Академія, 2004. 132 с.
59. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2003. С. 23-25.
60. Поніманська Т. Дитина в соціумі: робота за освітньою лінією // Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 8-9.
61. Програми з середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. Київ : Початкова школа, 2006. 432 с.
62. Романовська З. І. Читання і розвиток молодших школярів. Київ : Педагогіка, 2003. 216 с.
63. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ : Магістр, 2007. 255 с.
64. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. Київ : Освіта, 2007. 334 с.
65. Савченко О. Я. Читання // Навчання і виховання учнів 4 класу. Київ : Початкова школа, 2005. 432 с.
66. Світловська Н. Н. Методика позакласного читання. Київ : Освіта, 2001. 192 с.
67. Світловська Н. Н. Шлях до майстерності // Початкова школа. 2001. №10. С. 23-27.
68. Світловська Н. Н. Радість на все життя // Початкова школа. 2005. – С. 26.
69. Сидоренко В. Прийоми самостійної роботи з лінгвістичним текстом // Початкова школа. 2008. №6. С. 27-30.
70. Скрипченко Н. Ф., Наумчук М. М. Заняття з позакласного читання для 6-річних першокласників // Початкова школа, 2008. №1. С. 43-49.
71. Скрипченко Н. Ф. Шляхи вдосконалення класного й позакласного читання // Початкова школа. №5. 2010. С. 36-40.

72. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Вища школа, 2004. С. 191-192.
73. Ткачук Г. Основні вимоги до позакласного читання // Початкова школа. 2006. №8. С. 35-41.
74. Ткачук Г. П. Уроки зустрічі з книжкою // Початкова школа. 2000. №2. С. 15-18.
75. Ткачук Г. П. Дитяча книжка і проблеми становлення читацької самостійності у молодших школярів // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. 3-41-Випуск XIII. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2007. С. 66-70.
76. Форощук О. О. Початкова школа 1-4 кл.: довідник. Харків : Скорпіон, 2005. 416 с.
77. Хом'юк І. В. Уміння самостійної роботи, їх структура та рівні сформованості // Наук. записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Вінниця : ТОВ „Нілан-ЛТД”, 2006. Вип. № 18. С. 73-74.
78. Шейко Г. К. Інноваційні методи роботи в початковій школі. Київ : Ранок, 2008. 82 с.
79. Шимко І. М. Соціалізація особистості молодшого школяра: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг, 2013. 140 с.
80. Яковлева Л. М. Навчати вдумчивому читанню // Початкова школа. 2010. №1. С. 20.